

2182.

M. 72.

INSTITUTIO UNIVERSITATIS MEDICAE
SACRAE
PHYSIOLOGIAE
THEORIE ET
DELINEATIONIS

CAROLO AUGUSTO

CONSTITUENTE ORATIONE

PRO IVRIBVS DOCTORIS

FRIDERICI WILHELMI CAROLI
SACRAE

PARTICULARIUS

IN
SACRA

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
EXHIBENS
**TOXICOLOGIAE
THEORETICAE
DELINEATIONEM**

QVAM
RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO
CAROLO AVGVSTO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM
ANGARIAE ET GVESTPHALIAE LANDGRAVIO
THVRINGIAE REL.

CONSENTIENTE GRATIOSO MEDICORVM

ORDINE
PRO IVRIBVS DOCTORIS

MEDICINAE ET CHIRVURGIAE
RITE OBTINENDIS

A. D. XXV. IVLII MDCCLXXXV.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

**FRIDERICVS WILHELMVS CAROLVS
S V C C O W**

IESENSIS
PHILOSOPHIAE DOCTOR ET SOCIETATIS PHYSICAE
IESENSIS SODALIS

PARTICVLA PRIOR.

—
I E N A E
TYPIS FIEDLERI.

VIRO ILLVSTRI
IOAN. LAVR. DAN.
SVCCOW
PHILOSOPHIAE DOCTORI

SERENISSIMO DVCI SAXO-VINARIENSI ET ISENACENSI &
CONSILIIS CAMERALIVM PHILOSOPHIAE NATVRALIS ET
CAMERALIVM P. P. O. SOCIETATIS REGIAE AGRARIA DA-
NICAЕ DRONTHEMENSIS REGIAE BORVSSICAE SCIENTIAE,
FRANCOVRT. AD VIADRVM REGIAE OLIM AGRARIAE
HARIS. SILES. CVI PATRIA CVRAE EST SCIENTIAE. MO-
GVNT. VTILIVM ET PHYSICAE IENENSIS SODALI
NEC NON SOCIETATIS TEVTON. IENENSIS
DIRECTORI

PATRI SVO
SVMMA PIETATE COLENDO

SPECIMEN HOC QVALECVNQVE

IN

TESSERAM

PIETATIS REVERENTIAE GRATITVDINIS
OMNI QVA DECEET OBSERVANTIA

D. D. D.

AVCTOR.

PRAEFATIO.

In conscribenda hacce dissertatione id potissimum spectavi, ut hocce opusculum et specimini inaugurali, et praelectionibus, in posterum a me continuandis, idoneum esset. Hinc factum est, ut multa, quae forte uberius explicari mereantur, breviter quidem et strictim, nec tamen obscure, ut opinor, dicta sint. Displicet enim, nec praelectionibus satis aptum est scribendi genus, quod magna verborum ambage nihil solidi continet.

Quam vero nunc vides B. L. disserta-
tionem maioris libelli prodromum po-
tius, quam opus finitum esse existima.
Nam plura, quae explicanda admodum
superfunt, mox quoque litteris impri-
menda curabo.

PRÆFATIO

In conspectu vestro B. L. dissertationem
maioris libelli prodromum potius, quam
opus finitum esse existima. Nam plura,
quae explicanda admodum superfunt,
mox quoque litteris imprimenda curabo.

Intro-

INTRODVCTIO.

§. 1.

Multae res extant, eaeque diuersissimi generis, quae cum vitae sanitatique insidias parant, potentiarum nocentium nomine apud medicos celebrantur. Quae etsi fere innumerae sint, tamen ad duas classes commodè referri posse videntur, quarum altera immateriales completitur i. e. animam eiusque noxias in corpus animale actiones, altera materiales, quarum pars magna extra corpus posita est, atque forinsecus adplicata nocet, paucae in ipso corpore procreatae ac latentes grauius urgent ac periculosius infestant.

I. VENENVM.

Rebus noxiis e materialium ordine adnume-
randa sunt venena, sub quibus intelligitur cor-
pus quodvis viribus chemicis corpori
animali noxium.

COROLLARIVM I.

Non dubito, fore permultos, quibus ego vitupe-
randus videar, quod in definiendo veneno ab aliorum
opinionibus fecerim, qui de eodem argumento scripse-
runt. Quam ob rem ut intelligant lectores, quibus potis-
simum argumentis ego permotus a sueta aliorum via de-
flectere ausim, opus est in explicanda veneni notione
paullulum commorari.

Omnes sane medici in eo consentiunt, venenum esse
nullum, nisi quod noxam indelebilem vel internecinam
inferat corpori animali. Nam licet ipsa venena parca
quantitate ac caute data saepe pro praesidio sint corpori
nostro, facile tamen perspicitur, venenorum nomen iis
ob noxam deberi, quam, nisi per naturam vel artem
vel auferantur, vel molliantur, vitae sanitatique certo
inferre solent. Multae vero res extant, quae quamvis
inimicae sint bonae valetudini, venenorum tamen
nomine haudquaquam comprehenduntur. Ita, ut
exemplo utar, nec gladius, nec alia instrumenta corpus
violantia, venenis adnumerari solent, Arsenicum,
Opium, Cicuta et id genus alia nocentia veneni nomen
gerunt. Ex quo colligitur praeter hanc vim nocentem
cuique

cuique veneno insitam et aliam requiri conditionem, sine qua veneni notio rite constitui non potest.

Quae si quis curatius considerare velit, facile perspiciet res vitae sanitatiq;e noxias tum demum mereri venenorum nomen, cum noxae, quas corpori inferunt, ex chemica quadam earum actione proficiscantur. Inde enim fit, quod instrumenta, quae aut secando, aut tundendo, aut pungendo corpus male afficiunt, ad venenorum classim referri non possint, cum noxii, quos edunt, effectus actioni mechanicae potius, quam chemicae tribuendi sint. Ad detrimenta quod attinet quae ab arsenico, opio aut aliis his similibus producuntur, inficiari non poteris, noxios hosce effectus a chemica partium constituentium mixtura vnice proficisci, et hac mutata, ipsi simul commutentur effectus necesse est. Quis enim est, qui nesciat, arsenicum ob acidam potissimum, quae ipsi inest, acrimoniam corpori nocere? Noxae autem, quae ab acido proficiscuntur, chemicae partium actioni potissimum tribuendae sunt.

Quibus rite pensitatis, facile intelligi potest, venena mechanica omnino esse nulla; Quae quamvis in eo convenient cum venenis proprie dictis, quod simili forma cum corpore communicentur, haudquam tamen venenorum ordini adnumeranda esse duco. Nam dolichum prurientem si spectas, aut adamantem vitrumque in pulverem redactum, aut multa alia, quae ad venena mechanica vulgo referri solent; non poteris non profiteri, quod noxii, quos edunt, effectus, rosio ac inflammatio, a quadam mechanica aequae pronent, ac qui a cultro, gladio vel acu producuntur.

Quibus ita se habentibus, sequitur, venenorum numerum neque tam ingentem esse, ac multis visum est, neque tam exiguum, ut ad paucissima tantum genera redigi possit. Nullus enim dubitavi et ulcera multa, et coffeae theaeque potum, et ipsa medicamina, multaque alia venenorum ordini adnumerare, quorum vires nocivae, etsi nonnunquam levissimae sint, tamen plane nullae habendae sunt. Quid enim, quaeso, interest inter sensuum levem obnubilationem, quae a vino, et graviorem eam, quae ab opio proficiscitur, nisi quod gradu differat effectus uterque? Quae autem non re ipsa, sed gradu tantum diversa sunt, ad unam eandemque classem referri merentur.

Neque silentio praetereundum est, quod non solum ea corpora, quae animantibus nocent, sed et ea, quae vegetabilibus detrimento sunt, venenorum nomine comprehendere possis. Vegetabilia enim cum animalibus in eo conveniunt, quod aequae ac haec et vita, et valetudine fruuntur, multisque rebus pateant, quibus aut laedi, aut destrui possint. Nobis autem, neglectis ceteris omnibus, de iis tantum venenis differere animus est, quae solum animantibus, et homini potissimum, obsunt, et sensu strictiori ac consueto venena nominari solent.

COROLLARIUM 2.

Supereff, ut et aliorum de veneno notiones paucis commemoremus. *) Atque primo ILL. IO. FRID. GME-

*) Vereor, ne sint multi, qui arrogantiae tribuant, quod oppugnare ausus sum magnorum virorum opiniones. Quae vero dicta sunt, absque ulla invidia suspitione excipere velim. Scribenti licet aliorum iudicia vel commenta aestimare, sed sine ira et partium studio.

GMELINI *) definitionem proponere placet, quam hisce verbis exhibuit:

Gifte sind Körper, welche durch bloße körperliche, meistens noch nicht hinlänglich bekannte Kräfte, dem Menschen an seiner Gesundheit oder gar an seinem Leben einen unwiederbringlichen Schaden zufügen.

Ego vero confiteor, me non satis perspicere, quid sub virium corporalium (körperliche Kräfte) nomine auctor celeberrimus intelligat. Omnes enim, me iudice, corporum vires corporales esse debent, nec ullum ideo cogitari potest venenum, absque tali vi corporea, cum omne venenum etiam corpus sit. Nec ad vires occultas (nicht hinlänglich bekannte Kräfte) respiciendum esse arbitror, cum vis omnis per se spectata obscura sit atque occulta, nec unquam, nisi effectum, quem edit, cognosci possit. Neque in eo assentire possum Viro Illustri, quod ea tantum corpora venenis adnumeranda esse censeat, quae damnum irreperabile (einen unwiederbringlichen Schaden) corpori nostro inferant, cum nulla sane sit ratio, quare nec alia, minus graviter nocentia, ad venenotum numerum referri et possint, et debeant. Ranunculus Flammula vel Lingua LINN. et multa alia, etiam ulcuscula tantum levia ac facile sananda in cute produciunt, tamen a quocunque fere auctore, quin ab ILL. GMELINO ipso

*) Allgemeine Geschichte der Gifte entworfen von IO. FRIEDR. GMELIN. Erster Theil. Leipzig 1796. p. 7.

ipſo, venenis adnumerari ſolent. Quare ab hoc difordine nunquam repeterem veneni notionem.

Quid Celeberrimo ION. IAC. PLENCKIO *) venenum ſit, his verbis colligi poteſt:

Gifftē nennt man alles dasjenige, welches in ſehr kleiner Menge, in oder an den menſchlichen Körper gebracht, vermöge einer beſondern Krafft, ſchwere Krankheiten oder den Tod ſelbſt verurfacht.

Plura in hac definitione occurrunt, quibus ego aſſentire nullo modo poſſum.

Primo enim nullos inter doſin magnam et parvam limites hic conſtitutos eſſe video, neque unquam eos conſequi poſſe arbitror, cum quae doſis parva eſt alteri, alterum quam maxime offēdat. Quare in definiendo veneno nullam quantitatis rationem habere vellem. Deinde nec explicavit Vir Clariffimus, quid virium peculiarium (eine beſondere Krafft) morbique gravioris (ſchwere Krankheit) nomine intelligi velit. Omnis enim vis corpori inſita propria quaedam ac peculiaris eſſe debet, nec tam certum ac definitum inter morbos graues levesque diſcrimen eſt, vt eos rite a ſe invicem diſtinguere poſſis.

Sequi-

*) Toxicologie, Wien 1785.

Sequitur Clarissimi I. E. FERD. SCHVLZE *) de veneno definitio, quam ipse in libello toxicologico hoc modo proposuit:

Venenum est, quodcumque parce sumtum (i. e. non ultra drachmam vnam) magnam corpori animali noxam infert.

Sed quisque artis peritus facile intelliget multa arbitraria inesse huic definitioni, cum nulla sane sit ratio, quare drachmae unius pondus pro ultimo veneni termino habeatur. Praeter haec et multa extant venena, quorum doses ratione noxae deleteriae rite finiri nullo modo possunt. Constat enim halitum illum, qui a plantis narcoticis undique diffunditur, item eum, qui in metallifodinis reperitur, neque librationem admittere, neque alium dosin definiendi modum, et pariter tamen, ac multa alia, venenis adnumerandum esse. Neque ad noxae magnitudinem in definiendo veneno respicere vellem, cum nulli sint limites inter noxam magnam levemque, et corpora, quae minus graviter nocent, aequae venenis adnumeranda sint, ac ea, quae magnam labem, quin mortem ipsam corpori inferrent.

Commemoranda etiam est Clarissimi Io. GEORG. PVIHNII **) definitio, cuius propria haec sunt verba:

In

*) Diss. inaug. sistens toxicologiam veterum plantas venenatas describentem veteribus cognitae, Halae 1788.

**) Materia Venenaria regni vegetabilis auctore Io. GEORG. PVIHNII, Lips. 1785.

In genere venenum corpus dicitur, quod
animalem naturam in peius mutat ea
ratione, ut effectus inde oriundi, cor-
poris applicati nec massae, nec exter-
no impulsui debeantur.

Quae vero si curatius considerare velis, inficiari
non poteris hanc definitionem cum ea convenire, quam
nos ipsi supra (§. 2.) proposuimus. Effectus enim, qui
nec massae, nec externo impulsui debentur, non, ni-
si chemicis corporum viribus tribuendi sunt. Quare
cum clariss. PVIHNIVM in hac re mecum consentientem
habeo, non est, quod verbis eius explicandis longius
immorer.

Nuperrime Cl. MARC *) venenum sensu latiori ita
describit.

„Wir können unter Gift im weitläuffti-
geru Verstande jedes dies begreifen,
welches, wie es unter gewissen schäd-
lichen Bedingungen von innen in den
organisirten Körper gebracht wird,
eine gefährliche oder auch wohl zer-
stöhrende Veränderung in demselben
hervorbringen kann.“

In sensu strictiori ita:

„Wir

*) Allgemeine Bemerkungen über die Gifte und ihre Wir-
kung im menschlichen Körper. Nach Browneschen Sy-
stem dargestellt von L. Chr. H. Marc, Erlang. 1795.
Abthau: 2. T. 1. S. 21. et S. 26.

Wir wollen daher, als Gift in engerer Bedeutung, solche Körper anerkennen, welche in geringerer Quantität und unter den Umständen gebraucht, im Stande sind, die festen und auch die flüssigen Theile des belebten Körpers auffallend zu verändern und endlich zu zerstören.“

Quae vero veneni definitiones iisdem fere vitis argentur, ac eae, quas supra iam commemoravimus.

§. 3.

II. TOXICOLÓGIA.

Ea medicinae pars, qua venenorum scientia traditur, Toxicología est, cuius variae sunt partes, prout ipsis varia est veneni considerandi ratio. Distribui enim toxicologia potest in theoreticam et applicatam; utraque in generalem et specialem.

Theoretica est, quae in sola venenorum cognitione versatur, cuius pars altera historica ea tradit, quae sensibus offeruntur et deteguntur in venenis, pars vero altera, rationalis, ob hanc causam dicta est, quod rationes reddat eorum, quae circa venena observantur.

Toxi-

Toxicologiae adplicatae, cuius est mon-
re, quibus usibus adhiberi possit venenorum cog-
nitio, iterum duae sunt partes, quarum altera
soli experientiae superstructa est, altera vero ra-
tionalis, id est, rationibus nititur, sine quibus
vera scientia nec esse, nec cogitari potest.

Toxicologia theoretica ac adplicata, et ge-
neralis esse potest, et specialis, prout ea,
quae pertractantur, vel generalia sunt, vel spe-
cialia. Ea pars toxicologiae theoreticae specialis,
qua singulae venenorum species ordine quodam con-
siderantur et explicantur, *Materiae venena-
riae* *) nomine a nonnullis comprehendi solet.

§. 4.

Extat et alia toxicologiae divisio, qua quae
ceterae eius sunt partes, uberius monstrabitur.
Nam cum varia consideranda sint in venenis, va-
riis quoque partibus ipsa absolui potest toxico-
logia.

Ac primo quidem dicendum est, in quas par-
tes distribuenda sit toxicologia theoreti-
ca,

*) *Materia venenaria regni vegetabilis*, auctore PVIHN.
Lipl. 1785.

ca, quae cum in sola venenorum cognitione ver-
setur, singula venenorum momenta comprehen-
dere debet. In venenis ipsis haec consideranda
occurrunt:

I. Eorum notae necessariae s. essentialis-
les i. e. omnia, quae venenorum essentiam con-
stituunt et produunt. Huc referrenda sunt:

1. Venenorum vis noxia, (§. 2.) ad quam
cognoscendam nos respicere oportet ad ipsos
noxios effectus ab his viribus proficiscentes
i. e. ad morbos a venenis oriundos. — Inde
pars prima toxicologiae theoreticae est Pa-
thologia toxicologica.

2. Venenorum vires chemicae, (§. 2.) quib-
us producuntur noxii in corpore animali
effectus. — Inde Chemia toxicolo-
gica.

II. Eorum notae accidentales, quo nomi-
ne intelligenda sunt omnia, quae quavis
in venenis reperiantur, nequaquam tamen
eorum essentiam constituunt. His adnume-
randae sunt res omnes, quae neque ad vene-
norum vim noxiam, neque ad eorum vires
chemicas pertinent, scilicet

1. Venenorum qualitates externae i. e. varius habitus, formae, colores aliaque.
2. Ceterae venenorum conditiones, puta origines, modus parandi, locus, quo nascuntur etc.
3. Venenorum vires variae, innocuae aut salubres.

Quae omnia, quatenus a natura data sunt venenis, Historiae naturalis toxicologicae obiectum praebent; Si vero arte profecta et fabricata complectitur, dici potest Pharmacia et Technologia toxicologica denique si venenorum vires salubres spectas, Materia medica toxicologica.

- III. Eorum notae et necessariae, et accidentales, quatenus sensibus occurrunt, et venenorum diagnosis praebent.

§. 5.

Si vero toxicologiam applicatam spectas, qua usus varius a venenorum cognitione ad hominum vitam redundantes explicantur, ea iterum in diuersas partes distribui potest, prout ipsi diuersi sunt usus ex hac cognitione oriundi.

Om.

Omnis autem venenorum scientia his usibus adhiberi potest:

- I. Ad venenandos homines, — Inde Ars venenandi.
- II. Ad prohibenda veneficia. — Inde Prophylaxis toxicologica. Impediuntur veneficia
 1. Tum diaeta rite adhibita, tum usu remedium prophylacticorum. — Inde Prophylaxis diaetetica et pharmaceutica.
 2. Cautionibus ac legibus a magistratu institutis. — Inde Politia medico-toxicologica (Medizinisch-toxicologische Polizey).
 3. Veneficiis institutis. Ita enim infectionis ope variolarum naturalium infectio, cum peior plerumque sit artificiali, prohiberi potest. — Quorum verò veneficiorum prophylacticorum praecepta traduntur in arte venenandi. (No. I.)
- III. Ad sanandos morbos a venenis profectos. — Inde Therapia toxicologica, quae si a magistratu iubetur, iterum ad Politiam medico-toxicologicam pertinet.

B 2

IV.

IV. Ad diiudicanda veneficia ad forum pertinentia. — Inde Medicina forensis toxicologica.

V. Ad varios usus accidentales, qui spectant materiam medicam, technologiam aliasque.

§. 6.

Quibus praemissis. perspicitur, qui toxicologiae sit scopus. Omnis venenorum scientia eo spectare debet, tum ut rerum naturae cognitionem reddat uberiolem, tum, ut praecepta tradat, quibus hominum saluti prospici possit. Unde simul conficitur, artem ipsam venenandi non, nisi hominum vitae sanitatiq; consulere debere.

§. 7.

Inde et patet, quanam toxicologiae utilitas insit, quae noxa. Utilis enim toxicologia tum est, cum scopo suo explicato convenit, noxia, cum ei aduersa est.

Vilem itaque esse toxicologiam, ex eo arguas.

1. Quod ex parte eius theoretica uberior naturae cognitio ad nos redundare debeat, cum
quae

quae sint corporum vires nocentes, ibi explicatur.

2. Quod a parte eius applicata praecepta tradantur ad detrimenta, quae a venenis proficiscuntur, et prohibenda, et tollenda, iureque consultis fontes aperiuntur, e quibus caussarum forensium iusta diiudicatio hauriri possit.

3. Quod varii venenorum usus, ad medicorum et opificum commoda redundantes, in toxicologia monstrantur.

Toxicologiam vero et noxam adferre posse, ex eo patet:

1. Quod validissima arma praebeat iis, qui hominum vitam et aggredi, et destruere student.

2. Quod venenorum exploratio, a toxicologia laudata et praescripta, vitae sanitatique nonnunquam detrimentosa sit. Experimenta enim, quae circa venenorum naturam institui solent, ita saepe auctori et exploratori perniciofa sunt, ut magnam et immutabilem corporis labem, quin mortem ipsam inde proficisci videamus.

3. Quod venenorum in medicina et technologia usus saepenumero periculosus sit.

Quibus inter se comparatis, conspicuum redditur, maiora inesse toxicologiae commoda, quam detrimenta.

Nam utilitatem si spectas, quam toxicologia praestat, ea tam arcte cum hac coniuncta est, ut neque separari ab ea, neque ab alia unquam scientia impetrari possit. Toxicologia enim siue theoretica sit, siue applicata, non potest non esse magno hominum emolumento, cum quaecunque theoretica venenorum contemplatio adiunctam semper habeat vberiore virium naturae cognitionem, nec ulla solidior toxicologiae applicatio sit absque praeceptis, quibus hominum valetudini bene cauere consuli que possit. Quae vero cum non, nisi a toxicologia pertractentur, sequitur, hanc summam vtilitatem in sola venenorum scientia quaerendam esse.

At detrimenta quod attinet, quae tum ab incauta venenorum exploratione, tum a dolosa et imprudenti adplicatione ad vitam hominum redundant, ea non tam intime cum toxicologiae studio coniuncta sunt, ut absque iis venenorum scientia nulla esse possit. Etenim licet toxicologia ansam praebeat iis, qui alios aut interficere, aut laedere student, id tamen mali hominum voluntati

tati

tati potius, quam toxicologiae tribuendum est. Huc accedit, quod quicumque homini doloso tot tantaque praesidia superint, quibus aliis insidias parare valet, ut a toxicologia arma petere ipsi non opus sit. Damna denique si spectas, quae a venenorum exploratione et usu proficisci dicuntur, iis profecto evadere potest quicumque prudens et sane mentis experimentator.

§. 9.

Inde etiam colligi potest, quid de praestantia toxicologiae sentiendum sit. Quo maior rerum copia, quam tractat toxicologia, indeque oriunda naturae cognitio est, quo magis digesta sunt omnia, quo maiora denique commoda, e venenorum consideratione ad hominum vitam redundatura, eo maiorem esse puta toxicologiae praestantiam, cuius summum, quale animo nobis fingimus, fastigium nos nunquam adepturos esse, quisque intelliget, qui cogitat, infinitum esse naturae studium, finitas vero ingenii vires.

§. 10.

Varia vero variis temporibus fuere toxicologiae fata, ita, ut ceterarum artium instar ab exigua origine profecta, magis magisque in dies in-

creverit, donec, ingenti rerum copia adaucta, novaeque artis forma induta, ad nostra usque tempora pervenerit. Hae vero toxicologiae omnium aevi mutationes sub eiusdem artis Historia comprehenduntur, cuius varia sunt considerationis momenta fontesque varii.

Triplex enim factorum, quae toxicologia perpeffa est, considerandi locus esse potest. Nam primo dicendum est, quae ipsae fuerint toxicologiae mutationes, deinde, a quibus causis sint repetendae, tum, quae commoda, quae noxae inde ad toxicologiam redundarint,

Fontes vero, e quibus hauriri debet solidior historiae toxicologiae cognitio, sunt

1. Ipsius toxicologiae omnis temporis studium, quo simul cognosci potest, quae fuerint variae huius artis mutationes.

2. Singula quaevis monumenta historica ad toxicologiam pertinentia.

3. Rerum externarum, quae vim habere in toxicologiam solent, diligens consideratio. Quare nos respicere oportet tum ad temporis cuiuscunque rationem, tum ad hominum varias opiniones, tum ad ceterarum artium, quae toxicologiae finitimae

timae sunt, et medicinae potissimum omnis aevi
conditionem.

§. 11.

III. METHODVS DISCENDI TOXI-
COLOGIAM.

Supereft, ut methodum exhibeamus, qua
toxicologia et ediscenda, et amplificanda est.
Quare fontes nos aperire oportet, e quibus hau-
riri potest solidioris toxicologiae studium. Omnis
autem venenorum scientia proficisci debet

1. Ab eruditione de rebus toxicologicis, siue
scriptis fiat, siue ore. Praecipua vero, quae
toxicologiam spectant, scripta in Historia toxi-
cologiae traduntur.
2. A rerum ipsarum ad toxicologiam
pertinentium assidua contemplatio-
ne. Contemplari autem debent
 - a. Venena, quorum natura viresque cognosci
possant, tum inspiciendo, tum experimenta
et observationes insituendo. Magno itaque
studii toxicologici emolumento sunt horti
botanici, collectiones, musea et icones vene-
norum.

-
- b. Animantium et hominum potissimum corpora, quippe quae et ipsa saepe venena producant, et a venenis afficiantur. Inde cuique toxicologiae studioso pernecessaria sunt experimenta circa corpora humana animaliaque instituenda, nec non diligens horum corporum contemplatio, investigatio atque dissectio.
- c. Ceterae res omnes, siue sint naturales, siue arte productae, quae vim habeat ad venena aut procreanda, aut vario modo immutanda. Huc pertinent tum regionis, qua nascuntur, venena, variae conditiones, tum ciborum nocentium confectiones, tum multae res aliae, quae his similes sunt.
3. Ab aliis artibus, quae toxicologiae adfines sunt, quibus adnumerandum est studium Physices, Medicinae, Historiae naturalis, Technologiae cet.
-

TOXICOLOGIA THEORETICA
GENERALIS.

§. 1.

Toxicologiae theoreticae generalis argumentum versatur in cognitione venenorum generali, secundum eorum notas essentiales et accidentales eorumque diagnōsin (§. 3. 4. Introd.).

§. 2.

Venenum autem est corpus quodcumque viribus chemicis noxium (§. 2. Introd.). Inde patet, quatenam sint eius notae essentiales, quae accidentales.

Essentiales seu necessariae sunt

1. Eorum vis noxia.

2. Vi.

2. Vires chemicae, quibus corpori nocent,

Ad notas accidentales cetera omnia pertinent, quae in venenis animadvertuntur, scilicet variae eorum qualitates externae et conditiones variae variaeque vires innocuae aut salutares. (§. 4. Inrod.).

Notae vero, siue sint necessariae, siue accidentales, quatenus venena ab iis denotantur, venenorum diagnofin praebent. (§. 4. Inrod.).

§. 5.

Quibus praemissis, intelligitur, quem ordinem nos sequi oportet in explicando toxicologiae theoreticae argumento, cum primo exhiberi debeant venenorum notae necessariae, deinde accidentales, tum demum eorum signa.

SECTIO

SECTIO PRIOR
DE NOTIS VENENORVM ESSENTIALIBVS.

CAP. I.

DE VENENORVM VI NOXIA.

§. 4.

Primum itaque, quod veneni essentiam constituit, vis eius noxia est (§. 2.). Noxia vero res omnis dicitur, quae aut vitae, aut sanitati detrimento est, i. e. vel morbum producit, vel mortem ipsam.

§. 5.

VENENVM ABSOLVTVM ET RELATIVVM.

Duplex cogitari potest venenum, absolutum scilicet et relativum. Absolutam est, quod
cum

cum agit in corpus animale, nunquam non aut vitae, aut sanitati detrimento est. Relativum verum dici meretur, cum noxae, quas corpori adfert; certis quibusdam conditionibus adstrictae sunt, quibus sublatis, venenum desinit esse noxium. Ita opium, ut exemplo utar, non, nisi maiori copia cum corpore communicatum noceat. Quare, cum iusta doseos quantitas ea conditio sit, qua sublata, simul et opii effectus noxius tollitur, sequitur, opium esse venenum relativum.

§. 6.

Quibus rite consideratis, perspicuum redditur, venenum absolutum omnino esse nullum. Nam experientia docemur, venenorum effectus noxios semper adstrictos esse quibusdam conditionibus, quibus sublatis, venena aut amplius non nocent, aut salubria redduntur. Detrimenta enim, quae corpori nostro a venenis adferri solent; nulla sunt, nisi accedat aut ipsius veneni in corpus agentis certa conditio, aut corporis animalis peculiaris indoles, aut rerum denique circumstantium iusta ratio. Quae si desunt, aut non rite inter se conveniunt, venena, licet efficacissima, absque ullo sanitatis damno cum corpore communicari possunt.

§. 7.

§. 7^a

Ac primo quidem ad ipsius veneni variam conditionem nobis respiciendum est, a qua, tanquam a principe causa, pendent aut noxii, aut innoxii, aut salutare venenorum effectus. Sunt autem hae variae cuiuscunque veneni conditiones

1. Dosis.

Nam a dosi varia varii quoque aut noxii, aut innoxii, aut salutare venenorum effectus sunt. Mercurii sublimati corrosivi pars quarta grani adhibita non modo plerumque non nocet, sed nunquam et salutaris est, contra eiusdem mercurii grana duo aut plura saepenumero funesta sunt.

2. Forma.

Miasma venereum exsiccatum, licet nunquam sit salutare, tamen absque ullo infectionis metu corpori applicari potest. Ab eodem vero miarmate, si sub forma fluida adhibetur, cancos venereos, quin luem ipsam produci videmus. Idem fere et sulphuri accidit. Quod si fumo attrahitur, pulmonibus obest; Si vero sub pulveris forma in corpus ingeritur, aut omnino non nocet, aut salubre est.

3. Ea

3. Ea veneni conditio, qua elementa eius aut a se invicem soluta sunt, aut a ceteris admixtis coercentur.

Nam quo magis libere agere possunt venenorum partes nociuae, eo maior plerumque noxa inde ad corpus nostrum redundat. Quare, si aut nullae, aut paucissimae tantum partes nociuae a ceteris, quibuscum coniunctae sunt, elementis liberantur, corporis quoque detrimentum haud raro nullum esse solet. Ita plantae narcoticae ceteraeque omnes, quae diurno tempore absque ulla sanitatis noxa in cubiculis adservantur, sub noctem ab copiosum, quem undoque spargunt antequam diffundunt, halitum aut syncopen adferunt, aut mortem ipsam. Nam sole iamiam praecipitante, partes multae nocivae a plantis avolant, quae luce retinentur. Eadem fere ratio multorum miasmatum esse videtur, virus scilicet variolosi, morbillosi aliorumque, quae variis regionis aut coeli mutationibus variam quoque homines inficiendi vim habent, ita, ut verosimile sit, horum miasmatum elementa modo dissolui, modo vero vinculis suis velut coerceri, prouti varia est regionis coelique in miasmata vis atque potestas.

§. 8.

Altera, eaque haud ignobilis causa, qua fit, ut unum idemque venenum modo detrimentosum sit

fit corpori nostro, modo vero innocuum aut salutare, varia corporis, cui applicatur, conditio ac indoles est. (S. 6.). Hac pertinet

1. Ea corporis indoles, quae cuicumque animantium generi aut speciei propria est.

Nam aliis alia nocent, nec idem venenum omnibus animalium generibus detrimento esse potest. Hinc cicuta aut belladonnae baccae, hominum dirissima venena, a capris aliisque animantibus impune devorantur. Et pariter venenum viperarum viperis ipsis haudquaquam noxam infert, etiam si homines magnum inde detrimentum capiant.

2. Cuiuscunque individui peculiaris indoles ac conditio, scilicet

a. *Idiosyncrasia.*

Ita filicum aut rosarum halitus quibusdam infestus est, ut convulsionibus aut animae deliquio statim corripiantur. Iterum cicuta, quae aliis letifera est, ab aliis impune devorata esse fertur.

b. *Consuetudo.*

C

Mul-

Multa adsunt exempla, quibus constat, plures laudani drachmas iis, qui ei affluere, innocuas, quin potius salubres fuisse.

c. Aetatis, sexus, temperamenti etc. ratio.

Quo iunior homo aut irritabilior est, eo gravius plerumque infestari solet a venenis, ita quidem, ut eadem opii, cicutae aliorumque venenorum dosis, quae adultis aut minus irritabilibus innocua est, iis impune dari vel superhaberi non possit. Eadem et faeminarum ratio est, quaecum magis irritabiles sint ac debiles, quam viri, gravius quoque a quocunque fere veneno afficiuntur.

d. Status sanus aut morbosus.

Malo hysterico laborantibus fragrantia quaevis ac olentia, sanis plerumque innocua, perquam infesta sunt. Iterum soporosis et paralyti decumbentibus maior venenorum acrium et irritantium dosis convenit, quam sanis.

e. Morbi praegressi.

Morbum variolosum qui semel perpassi sunt, altera vice a varioloso miasmate infici nequeunt. Ceterum a praegresso fere quocunque alio morbo

cor-

corpus proclivius reddi videtur ad capienda detrimenta a venenis oriunda. Ita a miasmate venereo ii facilius infici putantur, qui hoc morbo pluries iam defuncti sunt, quam qui ab eo nondum aut semel adfecti fuere. *).

f. Vigiliae et fomnus.

Plantarum narcoticarum halitus inebriantes, qui vigilantibus saepe innocui sunt, dormientibus nonnunquam mortem attulisse legimus.

g. Animi affectiones.

Quis enim est, qui nesciat, eos, qui terrore aut metu tenentur, facilius a contagio infici, quam qui metu omni carent. Porro venena narcotica et inebriantia plus nocent iracundis, quam mansuetis et tranquillis.

h. Status ieiunitatis aut repletionis.

Quibus stomachus multis cibis, iisque pinguibus aut mucilaginosus repletus est, venena acria, ieiunis nocentia, saepenumero innocua sunt.

C 2

i. Men-

*). Io. FRIED. FRITZE Handbuch über die vener. Krankh. Berlin 1790. p. 14.

i. Mensium fluxus aut molimina.

Cum catameniorum tempore aut maior plerumque irritabilitas, aut idiosyncrasia singularis corpori insit, varia quoque venenorum in corpus vis esse debet. Ita puellae memini hystericae, quae quamvis opiatibus adfuerit, tamen tremoribus et anxietate corripiebatur, si sub mensium fluxu opio non abstineret.

k. Graviditas.

Gravidae, cum plerumque sensiliores sint, a rebus multis afficiuntur, quae non pregnantibus innocuae sunt. Inde venena irritantia et diuretica, quae aliis saepe non nocent, in gravidis non, nisi magno praematuri partus metu adhiberi possunt.

3. Corporis pars, cui venenum applicatur.

Varia in varias corporis partes venenorum efficacia est. Miasma venereum ventriculo, innocuum ceteris corporis partibus, potissimum quibus tenuis cuticula est, nocet. Porro sulphuris fumus pulmonibus potissimum et oculis obest, idem vero fumus aliis corporis partibus communicatus nullam plerumque noxam adfert,

§. 9.

Sequitur, ut de ceteris rebus circumstantibus (§. 6.) toquamur, quae cum magnam vim habeant ad immutanda et ipsa venena, et animantium corpora, vario modo aut refrænare debent, aut augere venenorum in corpus officiam. Huc pertinet

1. Modus venens adplicandi.

Virus hydrophobicum et viperarum vix nocet nisi morsu aut vulnere adplicatum. Nam cuti illaelae communicatum, aut nemini, aut paucillimis detrimento est.

2. Vehiculum, quocum adplicatur venenum.

Opii maior dosis multo aceto commixta, saepenumero impune devorari potest, Daphnes mezerei cortices aceto infusae ac adplicatae maiorem inde in corpus effirarium nanciscuntur.

3. Regionis, coeli annique temporis varia conditio.

Miasmata, potissimum volatilia, variam variis anni aut coeli conditionibus, in corpus humanum efficaciam habere videntur, ita, ut plures in-

fectioni nunc elapsi, mutata aëris ratione a contagio corripiantur.

§. 10.

CONCLUSIONES.

Ruibus itaque dictis (§. 7. 8. 9.) sat confirmata sententia est, omne venenum esse relativum i. e. sub certis tantum conditionibus noxium, quibus demtis aut detrimenta nulla, aut ipsa salus ad corpus nostrum a venenis redundat.

Quae vero sententia, licet satis universalis sit, tamen curatius hoc modo finiri potest:

1. Omnia venena sub certis conditionibus inocua esse possunt, salubria vero non omnia. Opium enim, cicuta, hyoscyamus, mercurius sublimatus corrosivus et alia, cum restaurandae sanitati nonnunquam interserviant, praestantissimis adnumeranda sunt medicamentis. At miasma variolosum, morbiliosum, venereum multaque alia, quamvis saepe inocua sint, nullos tamen effectus salutare edere valent.
2. Ad producendos aut noxios, aut innocuos, aut salutare in corpore effectus, variae in variis venenis conditio.

ditiones requiruntur, ita, ut eadem conditio, qua fit, vt alterius veneni effectus aut noxii sint, aut innoxii, in altero veneno plerumque non sufficiant, ad vim eius nocentem aut augendam, aut refrenandam. Sic miasmatis veneri effectus noxii a singulari partis, cui applicatur, indole potissimum pendent, cum genitalibus aliisque partibus, tenui epidermide tectis, oblit, ventriculo autem impune admoveatur. Detrimenta vero, quae ab arsenico proficiuntur, non partium, quibus porrigitur, structurae, sed doseos iuste quantitati adstricta sunt, quippe, si dosi maiori adhibetur, omnes corporis partes ab eo infestari possint.

Cuius vero asserti varia momenta haec sunt :

- a. Venenum quoddam, quod certo cuidam animantium generi, aut speciei certae, aut certo individuo certaeque corporis parti noxium est, non cuicumque alio animalium generi, aut aliae speciei, aut individuo, aliaeve corporis parti impune communicari potest.
- b. Dantur venena, quae cuicumque animantium individuo, speciei et generi, partibusque corporis omnibus detrimentosa sunt, sed variis tamen aut ipsius veneni, aut rerum externarum conditionibus. Ita arsenicum omnibus animalibus

omnique corporis parti, ob vim suam corro-
dentem, infestum est. ea tamen conditione,
ut dosis eius, qua adhibetur, sat magna sit.

- c. Dantur venena, quae uno eidemque anima-
lium generi, aut speciei eidem, aut eidem
individuo, eidemve corporis parti, modo
detrimentosa sunt, modo innocua, sub variis
tamen conditionibus ceteris.
- d. Nullum datur venenum, cuius aut detrimen-
tosi, aut innocui effectus a sola aetatis, sexus,
temperamenti, et multorum aliorum (§. 8.
litt. c. f. g. h. i. k.) ratione, tanquam ab
unica horum effectuum conditione pendent;
sed quorumcunque venenorum effectus aut
noxii aut innocui, praeter sexus, tempera-
menti, aetatis etc. rationem, et aliis simul
adstricti sunt conditionibus, v. c. dosi aliisque.
- e. Contra multa sunt venena, quorum varii
aut perniciosi, aut innocui effectus a sola do-
seos iusta quantitate, aut a partis, cui appli-
cantur, certa conditione, aut a singulari deni-
que corporis indole, determinantur, ita, ut
praeter certam ipsius veneni quantitatem, aut
praeter iustam corporis indolem etc. ad pro-
ducendam noxium effectum nulla alia veneni
conditio requiratur. Ita venenorum corro-
den-

dentium effectus perniciosi, soli doseos quantitati adstricti sint, quae si iusta est, hi detrimentosi effectus deesse non possunt.

f. Consuetudine venena quidem innoxia aut salubria, nunquam autem efficaciora reddi possunt.

g. Ab irritabilitate et sensibilitate imminuta, venenorum vires nocivae imminui aut tolli, nunquam autem augeri possunt; aucta vero aut irritabilitate, aut sensibilitate, quorumcumque venenorum vis noxia maior redditur.

§. 11.

At licet venena interdum innocua sint aut salubria, eorum tamen ob vim nocentem, quae ipsis inest, hoc loco mentio fit. Cum autem vis noxia non, nisi ex ipso effectu noxio i. e. e morbis, quos producant venena, cognosci possit; sequitur, nobis simul respiciendum esse ad statum morbosum ac praeter naturalem, qui a venenorum actione ad corpus nostrum redundat.

Ea vero toxicologiae pars, qua morborum, a venenis proficentium, ratio habetur, Pathologia toxicologica est, (§. 4. Introd.) cuius

ius singula momenta a nobis nunc explicanda sunt.

PATHOLOGIA TOXICOLOGICA.

§. 12.

Pathologiae toxicologicae argumentum versatur in statu quocunque morbo ac praeternaturali, quatenus is a venenis proficiscitur. Morbo vero a veneno orto morbi venenosi seu veneficii nomen competit.

Veneficii vox non uno eodemque apud medicos sensu occurrit. Sunt enim, qui hoc nomine intelligunt actionem illam, qua cum homine quodam venenum communicatur. Nos vero veneficii nomen non, nisi morbis tribuimus, qui a veneno proficiscuntur, quippe non omnes veneficium passi sint, quibus venenum datum est, sed ii tantum, qui detrimenta ceperunt e veneno sumto vel dato.

§. 13.

In Quocunque vero morbo venenoso ad haec singula eius momenta nobis respiciendum est:

I. Ad morbum ipsum venenosum eiusque notas et necessarias, et accidentales. — Inde Nofologia toxicologica.

2, Ad

2. Ad morbi venenosi originem atque causas. —
Inde Aetiologia toxicologica.
3. Ad morbi venenosi varias sequelas variaque
eius molimina, corporis salutem spectantia. —
Inde doctrina de salutari morborum ve-
nenosorum molimine.
4. Ad morbi venenosi symptomata. — Inde
Symptomatologia Toxicologica.
5. Ad cuiuscunque morbi venenosi signa. — In-
de Semiologia toxicologica.

I.

N O S O L O G I A.

§. 14.

MORBORVM VENENOSORVM NOTAE NECESSARIAE
ET ACCIDENTALES.

Ad constituendam morbi venenosi essentiam
duo potissimum requiruntur:

1. Ut adsit corporis vini status praeternaturalis et
morbosus.
2. Vt haec corporis morbosa affectio a veneno pro-
fecta sit. In quocunque itaque morbo veneno-
so

so nobis simul respiciendum est ad causam i. e. ad venenum, a quo morbus nascitur.

Cetera omnia, quae in morbis venenosis accidunt, ad notas eius accidentales pertinent. His itaque adnumerandae sunt variae horum morborum formae, quae ab eorum periculo, duratione, progressu, exitu etc. repetuntur.

§. 15.

MORBORVM VENENOSORVM DIVERSITAS.

Magna morborum a venenis proficiscentium diuersitas est, quippe variae sint eorum formae aut necessariae, aut accidentales atque mutabiles. Quo simul perspicitur, omnes morborum differentias aut esse necessarias, aut accidentales,

§. 16.

Differentiarum essentialium praecipua ea est, quae ab varia ipsius status praeternaturalis ac morbi natura repetitur. Omnes enim morbi, qui a venenis proficiscuntur, id habent commune cum morbis ceteris, vt aequae, ac hi, aut solidarum partium sint affectiones, aut fluidarum, aut virium functionumque.

Ac

Ac primo quidem partes solidae ita affici solent a venenis, ut aut nimis rigescant, aut relaxentur, aut destruantur et substantiae iacturam faciant.

Deinde fluidae partes a venenis aut condensari possunt, aut resolvi, aut putridae et acres reddi, aut locis alienis immitti, aut immobiles fieri, aut celerius circumvehi, aut imminui et excerni, aut praeter naturam denique in corpore retineri.

Tandem vires, quae solidis potissimum insunt, a venenis solent aut excitari i. e. ad confirmandum impelli et irritari, aut supprimi et inertes reddi, aut ratione qualitatis ac directionis vario modo praeter naturam immutari.

§. 17.

Haec morborum discrimina valde tamen differunt ab iis, quae ipsa natura sancivit, quaeque coram aegrorum lectulis reperiuntur. Tantam enim morborum simpliciter, quam nunc diximus, nunquam re ipsa invenimus, cum morbus omnis, qualis revera est, ex plurium affectionum simplicium concursu constet, variamque formam induat pro varia causa et varia organi, quod morbus occupat, conditione ac indole. Haec au-

em naturales morborum venenosorum differentiae ad varias classes et varia genera referri possunt, quorum praecipua haec sunt:

1. Febres omnis fere indolis.
2. Inflammationes eorumque sequelae, suppuratio, gangraena et sphacelus.
3. Ulcera.
4. Tumores varii generis.
5. Evacuaciones praeternaturales.
6. Rerum excernendarum praeternaturalis retentio.
7. Morbi hecticí.
8. Morbi phthisici.
9. Dolores.
10. Morbi nervorum, quibus adnumerandae sunt paralytes tum vniuersales, tum topicae, spasmi et convulsiones, lipothymia, syncope, asphyxia, hydrophobia, somnolentia, agrypnia, vertigo etc.
11. Morbi mentales. Huc pertinent varia deliriorum genera, melancholia et mania.
12. Partium singularum affectiones, quorum ob hanc causam hoc loco mentio fit, quod partium

tium affectarum structura varia variorum saepe morborum causa sit. Sunt autem hi singularum partium morbi

- a. Morbi cutis, exanthemata, et cutis maculae, et erysipelas.
 - b. Morbi articularum e. gr. contractura.
 - c. Morbi oculorum, quorum coecitas praecipua est.
 - d. Morbi aurium, ad quos referenda surditas est et aurium susurrus.
 - e. Morbi faucium, ad quos pertinent gingivarum et dentium affectiones, catarrhi, affluxus salivae, siccitas oris etc.
 - f. Morbi pectoris, scilicet catarrhus pulmonum, tussis, sternutatio, singultus, asthma, palpitatione cordis, suffocatio etc.
 - g. Morbi primarum viarum. Huc pertinent deglutitio difficilis, nausea vomitusque, diarrhoea, anorexia, alvi obstructio, sitis, colica, flatu, ardor ventriculi etc.
 - b. Morbi viarum urinae. Hi sunt mictus varia impedimenta, diuresis, incontinentia urinae:
- par-

partium alienarum, v. gr. sanguinis per Vrethram excretio.

- z. Genitalium morbi, scilicet blennorrhoea, veneris aucta libido, priapismus, satyriasis, impotentia, fluxus menstrui vitia, abortus.

§. 18.

Altera essentialis morborum venenosorum differentia (§. 14.) ab ipsius veneni, a quo morbi nascuntur, diuersitate repetitur. Nam varia morborum genera variaeque species a vario, quod corpori affertur, veneno pendent. Inde morbi arsenicales, mercuriales, narcotici etc. quorum uberiorem explicationem postea trademus.

§. 19.

Porro si morborum discrimina spectas, quae accidentalia dicuntur (§. 14.), ea iterum multivaria sunt, pro varia sede, origine, vario decursu etc. Primo enim ratione sedis, hi morbi dividi possunt in vniuersales et locales, deinde ratione originis in morbos primarios, secundarios, idiopathicos, et quae sunt ceterae distributiones, quarum in vniuersali morborum doctrina mentio fit.

Maio-

Maioris vero momenti in toxicologia morborum divisio est in morbos apertos, occultos et larvatos, deinde in morbos endemicos, epidemicos et sporadicos, denique in morbos contagiosos et eos, qui contagio carent. Nam eorum praecipue mentio fiet in toxicologia speciali.

II.

AETIOLOGIA.

§. 20.

Cum in aetiologia toxicologica causarum ratio habeatur, a quibus proficiunt morbi venenosi, nos nunc differere oportet de causis horum morborum vniuersalibus, iisque non solum proximis et remotis, sed et formalibus materialibusque, ceterisque omnibus, quae vulgo pertractari solent in pathologorum scriptis.

§. 21.

CAUSSAE NECESSARIAE.

Omnis morbus venenosus a duplici causa repetendus est.

1. A certa quadam ipsius veneni in corpus actione.
2. A certa corporis, in quod agit venenum, conditione ac indole.

Quibus causis positis, morbus ipse sistitur. Nam a veneni in corpus actione corporis quaedam mutatio nasci debet, quae, si praeter naturam accidit, morbi venenosi nomine venit. Ad producendum autem morbum venenosum non omnis veneni actio, nec omnis corporis, in quod agit venenum, conditio sufficit, sed cuicumque morbo venenoso certa quaedam ac singularis et corporis indoles, et veneni actio subesse debet, quae si deest, morbus nullus a veneno proficisci potest. (§. 6. 7. 8.)

Quae cum ita sint, intelligitur, venenum eiusque certam in corpus actionem esse causam occasionalem et materialem, corporis vero singularem conditionem ad causas praedisponentes et formales pertinere, utrumque autem causam necessariam sistere, cum absque ea morbus nullus venenosus esse possit.

§. 22.

CAUSAE REMOTAE.

Sunt vero et aliae morborum venenosorum causae, quae cum per indirectum, ut vocant, ali-

aliquam vim habeant ad producendos hosce morbos, caussarum remotiorum nomine apud medicos celebrantur. Quarum duplex potissimum genus est, Aliaë venena aut procreare, aut earum vim noxiam ita dirigere valent, vt corpori obfint, aliae vero corpus idoneum reddunt ad detrimenta capienda, quae a venenis proficiscuntur. His caullis nemotis itaque adnumerandi sunt varii venena et procreandi, et commutandi, et applicandi modi, varia porro vehicula, quibuscum venena corpori communicantur, variaequae regionis coelique mutationes, morbi denique varii, qui vim habent ad procreanda miasmata etc.

§. 23.

1. VENENI ACTIO.

Quae hactenus diximus, uberius nunc explicanda sunt. Atque ut primo de veneni in corpus actione, (§. 25.) tanquam principe morborum venenosorum caussa, loquar, ea non, nisi a mutuo veneni cum corpore contactu proficisci potest. Venenum autem corpus attingens applicatum esse dicitur, de quo haec monenda sunt:

1. Veneni in corpus actio nulla est, nisi praegressa veneni ad corpus applicatione i. e. praegresso mutuo eius cum corpore contactu.

D 2

2. Facta

2. Facta veneni applicatione indeque exorta eius actione, morbus venenosus non semper subsequitur. Nam non omnis veneni actio morbum producere valet (§. 6. 7. 8. 9.).

§. 24.

Veneni autem in corpus actio duplex est, immediata scilicet et mediata. Illa dicitur, quae fit in partem eandem, cui venenum applicatur, haec vero, quae ad partes, a contactu remotas, interuenientibus partibus aliis transfertur. Quibus simul colligitur, actionem mediatam absque immediata esse nullam.

§. 25.

VENENI APPLICATIO.

At si spectas veneni applicationem, ea iterum distribui potest in externam et internam. Illa fit, si corpori extrinsecus applicatur venenum, haec, si a veneno intus procreato ac latente corpus afficitur. Ea autem veneni applicatio, quae extrinsecus fit, communicatio veneni seu applicatio per communicationem dicitur. Ex his et supra dictis satis liquet, venena, licet aut communicata sint cum corpore, aut intus procreata, tamen non semper, certe non statim proferre

ferre morbum venenosum. (§. 6. 7. 8. 9. 23. No. 2.).
Ita virus hydrophobicum, citra noxam, ullam,
per plures menses in corpore absconditum fuisse
legimus.

§. 26.

VENENI COMMUNICATIO ... VIAE COM-
MUNICACIONIS.

Ac primo quidem veneni communicatio cura-
tius a nobis consideranda est, quae variis et viis,
et modis, et formis variisque caussis perfici
potest.

Viae, per quas corpori nostro venena reddi et
communicari solent, hac sunt:

1. Os et ventriculus,
2. Nares, quibus nicotianae venenatae et odo-
res virulenti communicantur,
3. Pulmones, qui a quocunque fere aëre cor-
rupto ac venenato affici solent.
4. Aures, quibus, etsi rarissime, tamen nonnun-
quam venena induntur.
5. Oculi. His fumi et pulveres venenati potissi-
mum obsunt.

D 3

6. Anus

6. Anus, cui clysmata venenata infundi possunt.
7. Genitalia, quae coitui impure potissimum patent, forte clanculum immitti venena possunt.
8. Cutis vniuersa, eaque vel laesa vel illaesa.

§. 27.

COMMUNICATIONIS MODI.

Deinde et modi sunt varii, quibus cum corpori nostro venena communicari possunt. Omnis veneni communicatio fit aut inpressione veneni in cutis superficiem, aut admixtione eius et penetratione. Inpressio veneni in corpus solo contactu perficitur, admixtio vero et penetratio fit aut resorbendo venenum, aut infundendo in vasa, aut communicando ventriculo eiusque humoribus. Hinc simul conficitur

1. Quod nulla veneni admixtio aut penetratio locum habere possit, nisi inpressione praegressa.
2. Quod ea venena, quae sola inpressione corpori nihil damni afferunt, saepe obsunt, si corpus penetrant, iterum, quod venena haud raro innocua sint, si corpori admiscantur, detrimen-
tosa

rosa vero, si cuti externae admoueantur. Nam venenorum effectus varii sunt in variis, quibus communicantur corporis partibus. (§. 6. 8.)

§. 25.

COMMUNICATIONIS FORMAE.

Porro et variae sunt formae, sub quibus institui possunt venenorum communicationes. Communicantur enim venena

1. Deglutiendo, quae omnium vilitatissima venenorum communicatio est.
2. Cuti imponendo, inspergendo et infundendo. Exempla praebent cerussae pulveres, qui sub adspersionis forma magno cum sanitatis detrimento in infantibus adhibentur.
3. Infricando. Ita mercurii sublimati corrosivi fricta nonnunquam detrimento esse solent.
4. Naribus attrahendo, cuius exemplum praebet radicis hellebori usus.
5. Respirando halitus venenatos.
6. Lavando in fluidis venenatis.

7. Osculando, unde nonnunquam infectio venerea orta est.
8. Suctione *) mammae, unde lactentium a matre, et matris a sobole infectio est.
9. Coitu, unde frequentissima a contagio venereo infectio est.
10. Partus. Inde contagia in vagina haerentia a matre ad foetum transferri possunt.
11. Vsu suppellectilis venenatae, quo et pertinent vestimenta halitu viroso repleta, pocula venenata etc. **).
12. Iniectionibus i. e. clymatibus, infusionibus in vasa etc.
13. Vulnerando, siue instrumentis id fiat, siue, morfu et dilaceratione vasorum.
14. Halitu corpori undique admisso v. gr. aëre contagii pleno.

§. 29.

*) Antiqui morbi recrudescens per suatricem inducti cum gallico vel medico collatio per ANT. EVERARDI, Medioburg. ff. a.

***) Conf. PERILL. GRVNER I. Der gemeinschaftl. Kelch, nebst einigen historischen und medicin. Zweifeln. Jena 1785. — Die venerische Ansteckung durch gemeinschaftl. Trinkgeschirre und durch den gemeinschaftl. Kelch, Weissenf. und Leipz. 1787. Assentit et confirmat SOEMMERING. De Morb. Vasor. absorbent. Traiect 1795. §. 35, 73. cf. GRVNERI Script. de morbo gallico, Ien. 1793. in primis Morb. Gall. Orig. Maran, p. 10.

COMMUNICATIONIS CAUSSAE.

Denique et caussae dicendae sunt, a quibus repeti debent venenorum communicationes. Etenum venena aut consulto corpori nostro communicantur, aut absque ullo corpus laedendi animo.

Prius fit

1. Si animo doloso alicui venenum porrigitur.
2. Si puniendi caussa venena communicantur: Id quod hodie perraro fit, Socratem poculo cicutae virosae occisum novimus.
3. Si quis vitae taedio captus sibi ipsi venenum suppeditat.
4. Si venenorum vires experiendo cognoscere cupimus. Hoc vero fit, dum aut aliis, aut nobis metipsis venena porrigimus.
5. Si graviora veneficia prohibere studemus. Ita variolae inferuntur, ne gravior a naturali infectione corpus afficiatur.

Posterius fieri potest

D 5

I. Er.

1. Error et ignorantia.
2. Imprudentia et cautionibus neglectis.
3. Si veneni cuiusdam communicatio evitari nequit, quemadmodum infectio a miasmate putrido accidere potest.

§. 30.

APPLICATIO VENENI INTERNA.

Sequitur, ut de altero venena applicandi modo, qui intrinsecus fit, (§. 25.) uberius loquamur. Intus autem tum tantum applicari potest venenum, si in corpore ipso procreatum est; Quod ut fiat, necesse est, corpus antea a morbo quodam afficiatur, a quo, tanquam a causa sua, veneni procreatio pendet. Ea enim perpetua et immutabilis naturae lex est, ut corpus, quamdiu valet, ad procreandum venenum ineptum sit.

Quisque facile intelliget, hic tantum de iis venenis sermonem esse, quae, cum in corpore procreantur, simul eidem corpori obsunt. Etenim et alia extant venena, quae in quorundam animalium corporibus procreata, iisdem animantibus haud nocent. His, ut exemplo utar, adnumerandum est virus viperarum, aliorumque animalium venena, quorum suo tempore ac loco ratio habebitur.

§. 31.

§. 31.

Haec autem corporis morbosa affectio, qua virus in ipso corpore procreatur, (die gifterzeugende Krankheit) a duplici causa nasci potest. Proficiscitur enim hic morbus aut a veneno quodam extrinsecus applicato, aut ab alia causa ita agente in organa, ut haec ad procreandum virus idonea reddantur. Prioris exemplum miasma variolosum praebet, quod si corpori admovetur, hoc aptum reddit ad procreandam maiorem eiusmodi miasmatis copiam. Posterius vero sit canerum mammarum, qui a sola animi tristitia exortus multum miasmatis foetidissimi affert.

§. 32.

Duo itaque morbi venenosi hoc loco considerandi sunt, quorum alter primarius, a veneno extrinsecus admoto profectus, corpori virus supeditat, alter vero subsequens, a viru iamiam procreato et corpori intus applicato nascitur. Ita febricula prima, a miasmatis variolosi communicatione exorta, morbus primarius est, a quo, ut videtur, ingens illa miasmatis copia, quae cutim undique tendit, procreatur. Cetera vero morbi variolosi symptomata, quae post eruptionem aut ea durante, apparent, morbum secundarium con-
fi.

situunt, quippe qui certe pro parte a miasmate, maiori quidem copia in corpore procreato, proficiscatur.

§. 33.

Ea veneni in corpore procreatio, quae ab alio veneno, extrinsecus admoto, proficiscitur, (§. 31.) perfici potest aut assimilatione i. e. immutatione humorum in eiusdem veneni extrinsecus applicati naturam, aut certa quadam veneni huius in organa actione, qua haec apta redduntur ad procreandum novum in corpore virus. Prius non, nisi praegressa admixtione veneni extrinsecus applicati locum habet, posterius vero et admixtione, et sola impressione veneni in organa evenire potest.

§. 34.

Altera vero praeternaturalis veneni in corpore procreatio, quae absque ullo alio veneno intrinsecus admoto efficitur, proficisci potest aut ab animi quodam pathemate, aut a perversa rerum externarum in corpus actione. Exemplo sunt miasmatis hydrophobici a sola insolatione, et miasmatis cancri ab animi tristitia in corpore procreatio.

§. 35.

§. 55.

MIASMA QUID.

Venenorum autem praeternaturam in corpore
 ortorum nonnulla ita sunt comparata, ut, si in
 aliud corpus transferantur, eundem in hoc, ac in
 eo, a qua profecta sunt corpore, morbum produ-
 cere valeant. Quod dum fit, venenum dicitur
 miasma, seu virus contagiosum, morbus
 vero, a quo profectum est miasma, contagio-
 sus appellari solet.

Miasma vero in corpore procreari potest vel
 ab alio miasmate corpori applicato, quemadmo-
 dum fit in variolis, vel a veneno quodam non
 contagioso, vel denique ab aliis causis, et exter-
 nis, et internis, quae organa ita afficere valent,
 ut haec ideonea fiant ad procreandum miasma.
 Prius fit in morbillis, variolis aliisque morbis con-
 tagiosis, alterum in morbis quibusdam putridis lo-
 cum habere videtur, quorum miasma nonnun-
 quam a halitu paludoso, corpus afficiente, pro-
 ducitur; tertium evenire solet in morbo hydro-
 phobico idiopathico et cancro mammaram sponte
 exorto.

Morbus vero contagiosus, qui a nullo alio
 miasmate profectus est, morbus contagiosus
 primarius dicitur.

§. 56.

2. CORPORIS VIVI PECVLIARIS CONDITIO.

Quibus peractis, ad alteram morborum venenorum causam progredimur, (§. 21. No. 2.) scilicet ad singularem corporis viui conditionem, quam vulgo praedispositionem vocant; Quae si adest, et iusta veneni in corpus actio fit, corpus ipsum inde praeter naturam mutari debet i. e. a morbo venenoso affligi. Haec autem corporis viui praeternaturalis mutatio, a veneno perfecta, vel passiva est, vel activa. Illa fit, dum corpus a veneni actione ita afficitur, vt vires eius praeter naturam quiescant ac supprimentur, haec vero, si corporis vires praeter naturam excitantur, et ad propriam actionem impelluntur, quam vocant reactionem. Passivae mutationis exempla praebet status ille morbosus, qui a venenis narcoticis proficiscitur, quibus fit, ut corporis vis sentiens et irritabilis aut plane extinguatur, aut certe languescat. Activam vero mutationem seu reactionem praeternaturalem ab acris venenis nasci videmus, quae corporis vires ita excitare ac urgere solent, vt convulsiones inde et diri dolores oriantur.

§. 37.

L E G E S.

Ex his dictis colligi potest, quatenus sint leges, quibus obedire cogitur natura in procreandis morbis venenosis. Princeps enim et vniuersalis naturae lex haec est:

A Quaecunque veneni sub certis conditionibus in corpus actione proficisci debet corporis quaedam praeternaturalis affectio i. e. morbus venenosus.

Quae vero lex vniuersalis curatius hoc modo finiri potest.

1. Praeternaturales corporis affectiones, a venenis profectae, diuersae sunt et gradu, et re ipsa. (§. 15 - 19.)
2. A veneni in corpus actione non solum ea pars affici solet, cui venenum applicatur, sed et partes ceterae a contactu remotae. Ita ab opio ventriculo ingesto brevi tempore post sensuum hebetudo oriri solet. — Inde oritur morborum venenosorum in idiopathicos et sympathicos divisio.

3. Facta

3. Facta veneni in corpus actione, interdum fit, ut ea pars, cui venenum applicatum est, aut non, aut certe non tam graviter affligatur, ac partes ceterae, quae a veneni contactu quam maxime remotae sunt. Ita in cuniculis, qui a communicata per anum amygdalarum amarorum aqua statim sentiendi facultate et cordis motu privabantur, motum intestini recti peristalticum diu incolumem perdurare vidi.
4. A veneno, in plures corporis partes agente, una aut altera pars tantum nonnunquam praeter naturam affici solet. Ita paucissimae tincturae cantharidum guttulae intus sumtae et in sanguinem reorbtae, non, nisi urinae praeternaturalem secretionem efficiunt.
5. Veneni in corpus actionem non statim semper ex sequi solet corporis praeternaturalis affectio, ita, ut saepe tum demum corpus a morbo venenoso affligatur, cum venenum in corpus agere iamiam desit. Huc pertinent halitus saturnini et arsenicales, a quibus longe post eorum in corpus actionem phthisis et dolores colici proficiscuntur.
6. Corpus a quorundam venenorum actione semel tantum praeter naturam affici potest. Exempla vides

vides in miasmate varioloso et morbilloso
 quae semel tantum corpori infesta sunt.

§. 38.

DIVERSITATIS MORBORVM VENENOSO-
 RV M CAVSSAE.

Cum morbi, qui a venenis proficiscuntur,
 non solum gradu, sed et re ipsa valde inter se
 differant (§. 37. No. 1. §. 15 — 19.) sequitur,
 vt causas eruamus, a quibus proficiscuntur horum
 morborum discrimina. Omnes autem morborum
 venenosorum differentiae repetendae sunt aut ab
 ipsius veneni diuersitate, aut a varia corporis vivi
 conditione ac indole, aut denique a rerum circum-
 stantium varietate.

§. 39.

Prima itaque morborum diuersitatis causa in
 ipsius veneni varia conditione et indole quaerenda
 est. Differunt autem venena

1. Elementis, quibus constituuntur: Quae se
 varia sunt, quoad naturam, quantitatem, pro-
 portionem aut mixtionem, vari quoque morbi
 inde oriri debent. Alia enim corporis affectio
 est, quae a principio acri, alia, quae a nar-
 cotico proficiscitur. Porro grauiores esse solent
 E morbi,

morbi, qui ab opio, quam qui ab eadem laudani liquidi dosi nascuntur; Nam plus opio, quam laudano liquido principii narcotici inest.

2. Dosi. Ab uno enim eodemque veneno, varia dosi adhibito, varii quoque morbi nascuntur. Ita mercurii sublimati corrosivi dosi maior et uno haustu sumta illico ventriculi inflammationem, quin mortem ipsam inferre valet. Plures vero eiusdem mercurii doses minores et sensim devoratae febrem mercurialem aut salivationem nonnunquam producant.
3. Forma, qua fit, ut gradu potissimum inter se differant morbi venenosi. Multa enim venena minus detrimetosa esse solent, si sub forma solida, quam si sub fluida corpori extus applicantur; Nam facilius in fluidis, quam in solidis evenire potest resorbatio.

§. 40.

Altera causa, qua fit, ut morbi venenosi inter se differant, varia corporis vivi conditio et indoles est. Huc pertinet

1. Ea corporis indoles, quae in diuersis animalium generibus aut speciebus quoque diuersa est. Inde canes,
qui

quibus miasma venereum inditum est, aut a morbo nullo, aut a simplici tantum inflammatione topica affici solent. Ab eodem vero miasmate, hominibus communicato, morbos vere venereos nasci videmus.

2. *Varia corporis indiuidui indoles ac conditio.* Ita opium, quod aliis somniferum est, puellis hysteris nonnunquam conuulsiones et cephalalgiam affert. Porro febres, quae a miasmate morbilloso aut varioloso producuntur, variae sunt, pro varia corporis affecti conditione, ita, vt fortiores a febre inflammatoria, feniles a neruosa, debiles a putrida plerumque corripantur.

3. *Partis, cui venenum applicatur, varia structura et indoles.* Acria enim venena, si pulmonibus admouentur, tussim, phthisin aut suffocationem producunt. Sin vero cum ventriculo communicantur, vomitus et dolores colicos et diarrhoeam excitant.

§. 41.

Denique a rerum circumstantium varia conditione variae quoque morborum formae proficisci solent. Inde fit, vt morbi venerei, potissimum

qui a contagio producuntur, diuersam formam induant, prout diuersa est coeli aut anni conditio; ita, vt summa aestate plerumque sint putridi, hie me vero et vere ineunte magis ad inflammationem proclives,

§. 42.

CONCLUSIONES.

Hinc conficitur

1. A variis venenis, sub iisdem conditionibus adhibitis (§. 40. 41.), varios nasci morbos,
2. Ab vno eodemque veneno, varia dosi, aut varia forma, aut variis denique corporis rerumque circumstantium conditionibus, (§. 39. 40. 41.) adhibito, varios quoque morbos proficisci.

III.

SYMPTOMATOLOGIA.

§. 43.

Res omnes, quae praeternaturam accidunt in morbis venenosis, et sensibus animaduerti possunt; Symptomatum nomine comprehendi solent; quo.

quorum alia singulis quibusdam morbis propria sunt, alia vero pluribus communia.

Symptomata propria paucis quidem, nec tamen plane nullis morbis venenosis, competunt. Omnes enim morbi, qui a miasmate quodam specifico producuntur, adiuncta habent talia symptomata propria sibi que peculiariora, quibus differunt a morbis ceteris omnibus.

Cetera, quae ad symptomatologiam toxicologicam spectant, a Pathologia vniuersali repetenda sunt.

IV.

DE SALVTARI MORBORVM VENENOSORVM MOLIMINE.

§. 44.

Sequitur nunc, vt de vi naturae medica loquamur, qua fit, vt morbi a venenis perfecti aut profligari possint, aut ita immutari, vt minora inde ad corpus detrimenta redundent.

Omnis autem morborum venenosorum in pristinam sanitatem restitutio hoc modo a natura perfici solet

1. Venenum eiciendo, quod fit aut emesi, aut diarrhoea, aut sudoribus, aut pustulis in cute nascentibus, aut aliis modis, quibus res praeternaturales in corpore latentes excerni solent.
2. Venenum coquendo i. e. ita immutando, ut aut minus noxium, aut excretioni aptum reddatur. Hinc venena acria et solidas partes corrodentia a pure aut pituita ita obvolui solent, ut et mitiora evadant, et excretioni idonea.
3. Corpus obtundendo i. e. venenis assuescendo, quo fit, ut a venenorum viri-
noxia minus grauter affligi possit.
4. Detrimenta corrigendo, quae corpori a venenis iamiam allata sunt. Huc referenda est partium a venenis destructarum regeneratio; partium emortuarum separatio, virium debilitatarum resectio etc.

§. 45.

Haec vero naturae vis medica, etsi in quocunque morbo venenoso conspicua sit, haud semper tamen sufficit ad restaurandam sanitatem amis-
sam. Hinc morbi venenosi aut in mortem exeunt, aut in morbum alium, plerumque mitiorem.

V.

V.

SEMIOLOGIA.

§. 46.

Supereſt, vt ſignorum rationem habeamus, a quibus repeti poteſt morborum venenorum iuſta cognitio. Signorum autem nomine non ſolum morbi ſymptomata intelligenda ſunt, ſed et res ceterae quaeuis circa aegrum accidentes, e quibus et morbi praesentis, et praeteriti, et futuri diiudicatio hauriri poteſt. Hinc primo ſigna diagnoliſtica, deinde anamneſtica, tum demum prognoliſtica a nobis explicanda ſunt.

§. 47.

DIAGNOSIS.

Morborum venenorum diagnoliſin praebent

1. Symptomata in aegro praesentia; Quae ſi morbo cuidam venenoso propria ſunt, ſola ſaepe ſufficiunt ad cognoscendam huius morbi naturam; Sin vero et aliis morbis competunt, tum ſimul ad cetera ſigna nobis reſpiciendum eſt. Ita, vt exemplo ſtar, ſola morbi varioliſi ſymptomata, cum ſint peculiaria, morbi

E 4

huius

huius diagnōsin praebent. At colicam si spectas, quae a venenis acribus proficiscitur, huius tam abdita plerumque venenosa indoles est, ut symptomatibus solis cognosci vix possit.

2. Excrementorum exploratio. Inquirendum enim est

a. Quinam sit excrementorum color, qui odor, quae rerum admixtarum conditio. Inde enim veneni devorati et excrementis admixti natura nonnunquam cognosci potest.

b. Instituenda est chemica rerum excretarum analysi, quae iterum saepe docet, qualis veneni admixti indoles sit.

c. Excrementa praebenda sunt animalibus. Quae si inde aegrotant, verosimile redditur, hominem morbo venenoso laborare. Caue tamen, ne nimium tribuas huic experimento. Nam multa, hominibus nocentia, animalibus innocua sunt, et iterum, quae animalibus nocent, hominibus saepe impune exhibentur vel admouentur.

3. Rerum circumstantium sedula consideratio. Hinc medicum respicere oportet

4. Ad

- c. Ad cibos potusque, quibus usus est aeger, antequam a morbo affligebatur. Cibi et potus non solum inspiciendi sunt, sed et arte chemica, quoad eius fieri potest, inquirendi et animalibus praebendi. Inde enim saepe certiores reddimur de veneno homini communicato.
- b. Ad suppellectilem, qua aeger usus est. Ita patinae cupreae, cum aerugine saepe obductae sint, graves morbos, quin mortem ipsam asferre possunt.
- e. Ad medicamina aegro data, antequam a morbo corripiebatur. Multa enim medicamenta simul et venena sunt. Quare sedulo nos inquirere oportet et medicamenta ipsa, et pharmacopoeum, et medicum, et schedulas ab eo concinnatas. Hinc saepe palam redditur, num aegro venenum, et quale communicatum sit.
- d. Ad locum, quo cibi quibus aeger usus est, servati fuerunt. Ita oleribus in hortis aut ruribus nascentibus propinquae saepe sunt plantae venenosae, quae vna cum oleribus ipsis ab aegro deuorantur.

e. Ad locum, quo aeger commoratus est, aut adhuc commoratur. Hinc, ut exemplo utar, verosimile est, apoplecticos, qui in locis halitu suffocante repletis versabantur, ab hoc halitu esse infectos.

f. Ad res aegro proxime adiacentes. Hinc pulveres arsenicales, vulgo Mäusegift, aut plantae narcoticae aegro proxime adiacentes, magno medico indicio sunt, cuius naturae sit venenum sumtum vel datum.

g. Ad aegri labores. Inde metallarii colica laborantes, a venenis metallicis infecti esse praesumuntur.

h. Ad aegri ipsius de veneno sibi dato vel sumto confessionem.

i. Ad animi affectionem, qua aeger tenetur. Hinc homines melancholici et tristes, si a morbo quodam subito corripuntur, de veneno sibi communicato suspecti sunt.

k. Ad pharmacopoei indicium de veneno vendito eiusque emptore.

l. Ad aegri cum hominibus suspectis et veneficis aut ipsi inimicis commercium.

m. Ad

77. Ad ipsius venefici de facinore suo confessionem,

78. Ad hominum, qui cum aegro familiariter vivunt, de eodem, quo aeger affectus est, morbo quaerelas. Ita nonnunquam fit, ut plures homines, qui eodem, quo aeger usus est, vino venenato fruuntur, ab eodem quoque morbo corripiantur.

79. Ad constitutionem epidemicam. Hinc plures homines eodem morbo contagioso laborare possunt.

§. 48.

SIGNA ANAMNESTICA

Morbi venenosi, aut omnino, aut pro parte praeteriti, signa repeti debent

1. A morbi aut plane, aut pro parte praeteriti reliquiis. Huc pertinent artuum contractiones a colica saturnina remanentes, variolarum cicatrices etc.
2. A symptomatibus praegressis ceterisque rebus, quae in morbo iamiam praeterito olim acciderunt. (Conf. §. 47.).

5. A

3. A cadaveris exploratione. Huc autem pertinent

a. Cadaveris integri contemplatio. Ita in cutecorum, qui veneno interfecti sunt, nonnunquam maculae liuidae et nigrescentes statim post obitum oriri, et crines cum unguibus decidere solent. Quod si cadaveri accidit, resque ceterae consentiunt, verosimile redditur hominem veneno esse interfectum.

b. Cadaveris dissectio, qua fit, ut, si quis homo veneno interfectus est, aut ipsa venena nonnunquam reperiantur, aut certe sequelae quaedam ab infectione profectae, scilicet ventriculi et intestinorum inflammatio, corrosio etc.

c. Res ceterae circumstantes, scilicet

a. Locus, quo reperitur cadaver. Ita si quis in fodina halitu suffocante repleta exanimatus reperitur, verosimile est, eum ab hoc halitu interfectum esse.

β. Situs cadaveris. Ita ab halitu venenato suffocatorum facies versus terram conuerfa esse solet.

γ. Ve-

2. Venena ipsa cadaveri proxima
adiacentia, quae ni certum, tamen
probabile veneficii praegressi signum praesentat.

§. 49.

PROGNOSIS.

Morbi venenosi aut plane, aut pro parte futurum signa repetuntur.

1. A signis anamnesticis (§. 48. No. 2.).
Ita, ut exemplo utar, probabile est, hominem a colica saturnina semel graviter affectum, altera vice, sub iisdem conditionibus ab hoc morbo, quoque vehementer vexari. Iterum homo a variolis semel infectus, altera vice aut nunquam, aut perraro ab iis corripitur.
2. A signis morbi praesentis (§. 47.); quibus potissimum cognosci potest, quinam morborum sit exitus. Hinc symptomata, quae morbum a morfu viperarum exortum concomitantur, exitum dubium denunciant.
3. A corporis aetate, temperie etc. (§. 40.)
Quo iunior enim aut irritabilior homo est, eo gravius plerumque morbus esse solet, qui a veneno proficiscitur.

4. A

4. A partis affectae structura et indole. (§. 40. No. 3.). Viscus quo nobilius est, et quo magis vitae sustentandae necessarium, eo periculosior morbus venenosus esse debet, a quo afficitur.

5. A veneni applicati natura, quantitate et forma. (§. 39.). Levior est morbus, qui a veneno mitiori, quam qui ab efficaciori proficitur. Porro quo minor veneni dosis, eo levior et morbus esse solet inde oriundus,

CARISSIMO SVO

FRIDER. GVIL. CAROLO SVCCOW

A. I. G. C. B A T S C H.

Confangunitatis vinculo arctiore, magis vero et nobiliore animorum Tibi juncto, quod publice amicam mentem, integerrimam aestimationem, hoc loco declarare voluerit, ignoscas. Non vanitas, non frigus moris soliti consuetudo, non anxia benevolentiae captandae cura, me ad laudes vel vota impulerunt. Iustum tantum esse persuasus, mihi que ipsi iucundissimum, fateor, me per favorem Tuum sincerum, ingenii Tui liberalitatem, animi candorem, per plures annos, fuisse felicem et consolatum. Venerabili Tuo patri, et fratri meritissimo nunquam Te hucusque vidimus indignum; certissime eorum famam, vel, si mavis, merita, sedulo sequens; in posterum tueris. Certissime

ms.

me, dico: Erit enim indelebile inter continuas vitae
humanae nugas, infidias, pericula, calamitates, ani-
mi Tui decus, probitas et ingenium; civibus eris
medicus humanus, indefessus, doctus, egregius; vero
vitam impendes; sis nobilitate factorum felix, carior
semper amicis.

ALPHABETICIS
SICUTI QUAE
SICUTI QUAE
SICUTI QUAE

Consequenter vincto seriore, magis vero et no-
bilis animus Tibi iunior, quod iunioris animam
mentem, iustitiam salutem, hoc loco de-
bit voluit, iocosa, Non veritas, non legent mo-
re solis conatibus, non anxia deventibus capite-
dactis, me de hunc est non impoluit, Talem
tamen est peritiam, iunioris est incandescit,
hunc, qui per iunioris Tibi faceret, iunioris
Tibi iunioris, animi iunioris per hunc an-
nulli iunioris et conlatore, Veritatis Tibi perit
et hunc iunioris iunioris Tibi iunioris iunioris
iunioris iunioris iunioris Tibi iunioris iunioris
iunioris iunioris iunioris Tibi iunioris iunioris

Uf 2436

X2497770

nc

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
EXHIBENS
**TOXICOLOGIAE
THEORETICAE
DELINEATIONEM**

QVAM
RECTORE ACADEMIAE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO
CAROLO AVGVSTO
DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM
ANGARIAE ET GVESTPHALIAE LANDGRAVIO
THVRINGIAE REL.
CONSENTIENTE GRATIOSO MEDICORVM
ORDINE
PRO IVRIBVS DOCTORIS
MEDICINAE ET CHIRVURGIAE
RITE OBTINENDIS
A. D. XXV. IVLII MDCCLXXXV.
PVBLICE DEFENDET
AVCTOR

